



# S:t Olof

Nr 1 – 2022 Årg 32

Medlemsblad för Torshälla  
hembygdsförening S:t Olofs Gille

**VADDFABRIKEN\*** (t.v. i bilden) anlades av  
Mathilda och Constantine Sandberg år 1870



*Notera den s.k. Bellmanpilen i mitten och dåtida Stadskällaren t.h. i bilden*



*Fröknarna Sandberg år 1910 (Foto G. Nyström)*

*\*Mera om Vaddfabriken och eftr. Erik Eriksson Jr Verktygsmaskiner i nästa nr*

## Åldermannen har ordet

Hej hembygdsvänner och Torshällabor!

Så har vi gått in i 2022, förhoppningsvis ett bättre år vad gäller pandemin.

Som ni ser här i Sankt Olof i nr 1 för 2022 är vi ganska noggranna med att sprida kunskap om föreningen, från vårt årsmöte 14 mars och om vad vi gör nu och gjort under 2021. Ni får mycken kunskap om hembygdsföreningens verksamhet i fjol och vad vi planerar under detta år. Och i detta nummer tror jag att just att mixen av föreningsinformation och det vi här erbjuder av mer allmän information om Torshällas historia är en viktig prioritering framåt.

Torshälla är större än föreningens verksamhet och vi speglar detta än mer framgent.

Jag ber er se igenom materialet och också vad vi i Gillet planerar framåt, där en del program och aktiviteter särskilt under hösten fortsatt är under arbete. Jag tycker det ser bra ut. Lyfter här fram blott två ting som händer nu, förutom det vi beskriver i sommarprogrammet, under året, som vi ser det i styrelsen.

Det handlar om Gillets support till två bokutgivningar. Dels vårt stöd till Ebeling-museets vänner utgivning av en bok om vår store lokalfotograf Harald Bäckstrand och dels vårt arbete med utgivningen av arkeolog Hans A Lidens dokumentation av vår medeltida kungsborg på Husberget.

Men vi har bredd i arbetet och bevakar givetvis såväl vår kulturhistoria som vad som händer i Torshälla nu och framgent.

Och vi behöver i nya styrelsen, som ni ser porträtterad här på sidorna framtill, ditt intresse och din hjälp för att stärka hembygdsarbetet här i Torshälla nu år 2022 då också Sörmlands Hembygdsförbund tillsammans med övriga Sverige driver en kampanj för Hembygdens helg 4–6 juni. Här ska Torshälla givetvis medverka.

Se information är i Sankt Olof och på vår hemsida om vad som händer nu närmast, [www.sanktlofsgille.se](http://www.sanktlofsgille.se).

För styrelsen i Torshälla Hembygdsförening  
Sankt Olofs Gille



*Tryggve Lundh*  
*Alderman*

### PS

Skulle det ligga ett inbetalningskort i Din tidning så betyder det att kassören inte fått någon årsavgift av Dig.

Vi hoppas att det inte betyder att Du vill lämna Gillet.

**DS**

## Äntligen ett normalt årsmöte i S:t Olofs Gille



*Med 25-talet medlemmar samlade i Kronokvarnen*

Åren 2020 och 2021 har präglats av alla Coronapandemins restriktioner som hindrat oss, framför allt oss äldre, att samlas och umgås i olika arrangemang som vårt gille normalt haft under åren.

Fokus har naturligtvis varit på våra sommarprogram "torsdagarna på Bergströmska gården" och fredagarna med "allsången på Holmberget".

Förhoppningsvis kan vi detta år återgå till det normala och vi planerar just nu för gillet's vår-, sommar- och höstprogram.

Till våra egna arrangemang kommer säkerligen Påskrundan, Nationaldagen och Torshällas marknader m.m. att äga rum.

Dessa arrangemang presenteras löpande på vår hemsida [www.sanktlofsgille.se](http://www.sanktlofsgille.se) och sommarprogrammet också utförligt i nr 2 av S:t Olof som kommer ut före midsommar.

Här följer en kortfattad information från årsmötet den 14 mars saxade ur styrelsens och alla kommittéernas verksamhetsberättelser för 2021 och lite om våra planer för 2022:

### **Gillet's verksamhetsberättelse:**

Sankt Olofs Gille hade vid årets slut 305 medlemmar; 107 enskilda och 99 familjemedlemmar (som vi räknar ggr 2). Föregående år var vi 325 medlemmar. Minskningen kan bero på pandemin, men mest på grund av naturlig avgång.

Även detta år har präglats av pandemin. Styrelsen har dock träffats 10 gånger. Tre ggr digitalt. Flera traditionella aktiviteter har ställts in, såsom Blomstertåget, Nationaldagsfirande, Torshälla marknad och Historisk afton.

Andra arrangemang i samarbete med olika föreningar i samhället har heller inte kunnat genomföras, tex Allsång och Musik i Mormorstäppan. Under juli, med underhållning på torsdagar, höll vi öppet, liksom vid Kulturdagen, med Konsttrunda, Växtmarknaden och Torshälla julmarknad.

Karin Larsson-projektet, som genomförts i samarbete med andra hembygdsföreningar, är nu slutfört. Det genererade en del pengar till Gillet.

Ett stort arbete ligger framför oss; att digitalisera våra skrifter och föremål, så att de blir tillgängliga för allmänheten utan att fysiskt besöka Gården. Inventering av Gårdens föremål har inletts. Vi har höjt försäkringssumman med vetenskap om att flera föremål är ovärderliga.

Sankt Olofs Gille guidar också besökande inte enbart kring hembygdsområdet Bergströmska gården, utan i hela Torshälla, främst i gamla Torshälla, i Rådhuset och Torshälla kyrka.

Allt arbete sker på ideell grund. Detta innebär att föreningen gör en stor frivilliginsats för

kulturen, historien och staden Torshälla. Styrelsen är tacksam för att så många intresserade, vänliga människor ger gåvor och lägger tid och kraft på att hembygdsmuséet Bergströmska gården ska leva vidare.

**Ett stort och varmt tack till alla som på olika sätt bidragit under året.**

## **Styrelsen**

### **Aktivitetskommittén**

Sommaraktiviteter med kaffeservering och underhållning startade den 8 juli.

Underhåll gjorde:

- 8/7 Göran Axelsson, Dragspel med allsång
- 15/7 Gunnar Kling, Nyckelharpa
- 22/7 Kalle Rapps Trio med svängig musik
- 29/7 Anna Fält, Nyckelharpa

Vårt öppethållande med underhållning och kaffe blev mycket uppskattat och vi hade c:a 90 besökare och var totalt 18 stycken som arbetade med kaffeserveringen.

Torshälla stads växtmarknad 28/8 kl. 10-14 på Mormorstäppan. Här fanns möjlighet att köpa och sälja sticklingar och växter.

Arrangör: Trädgårdsintresserade i "Blomster-staden Torshälla" i samarbete med S:t Olofs Gille. Gillet serverade kaffe med bröd och Göran Axelsson stod för underhållning med sitt dragspel. Det fanns även en utställning med temat "Karin Larsson" och trots halvdant väder kom 187 besökare.

Torshälla Julmarknad 4 december arrangerades i år av Finska föreningen, Kyrkan, IOGT och S:t Olofs Gille. Dagen bjöd på växlande molnighet och ett tunt snötäcke.

Alla försäljare fanns på Lilla Gatan och i Kyrkans Hus. Tidvis var det ganska stor trängsel, det verkade som många Torshälla- och Eskilstunabor längtat efter att få komma ut. Tyvärr blev det planerade Luciataget inställt på grund av sjukdom hos Torshälla Ridklubb.

Gården besöktes av omkring 350 personer som

även kunde köpa Mistlar, Julkransar, Tall- och Granris från Marianne Andersen.

Den planerade tackfesten för våra volontärer fick ställas in på grund av förnyade restriktioner innan jul. Vi hoppas kunna genomföra den under våren 2022.

## **Fastighetskommittén**

Under det 3:e pandemiåret har kommittén främst ägnat sig åt ordinarie skötsel inne på gården som sopning, ogrärensning, gräsklippning snöskottning, julpyntning, m.m.

Kommunens Arbetsmarknadsförvaltning har med sina olika arbetsgrupper hållit fint på mormorstäppan. En grupp har skrapat och målat om staketet samt renoverat grindarna.

Biodlarföreningens bikupa i täppan börjar efter tre säsonger kännas som ett naturligt inslag. Byte av varmvattensberedare och översyn av brandsläckare har genomförts och den trasiga entrétrappan har lagats.

Kommunen har även i år bidragit med julgran till täppan som föreningen iordningställt och vi har fått många positiva omdömen från de som passerar. Tyvärr så skymdes glansen lite av två rejäla säckar med singel avsedda för gångarna till våren.

För år 2022 planeras

- Inköp av nya trädgårdsmöbler och parasoller.
- Förbättring och omflyttning av informationstavlor mm.
- Översyn av stall och västugemiljön.
- Inventering och av tavlor och utställningsföremål.
- Översyn av utställningsföremålens placering.

## **Redaktion S:t Olof & Hemsidan**

Tyvärr innehöll även årets skrifter en hel del om Coronaviruset Covid-19 pga. pandemin som förändrat vårt liv under snart 2,5 år. Det började med att årsmötet, som normalt hålls i mars månad, flyttades till 23 augusti och hölls med gällande restriktioner och endast 20-talet medlemmar närvarande.



Även vårens program plus nationaldagsfirandet i juni samt sommarens Allsångskvällar på Holmberget och Torshälla marknad tvingades ställas in. Torsdagsunderhållning i juli och växtmarknaden på mormorstäppan i augusti liksom en utflykt till Stålbåga och Björndammen i september samt Julmarknaden i december kunde dock genomföras "Coronasäkert".

Betr. vår Hemsida, den på Sveriges Hembygdsförbund (SHF) & gamla Bygdeband:

Arbetet med FOTO-GALLERIET avvaktar de regler som kommer i nya kurser om e-arkivering som planeras i samband med uppdatering av gamla Bygdeband på vår SHF-sida <https://www.hembygd.se/torshalla> där "gamla Bygdeband" nu ligger under menyn "Utforska platsen" och som länkar till vår egen hemsida: [www.sanktolofsgille.se](http://www.sanktolofsgille.se)

## Arkiv & Data

Sedan Björn Maxe trappade ner sitt mycket omfattande och förnämliga arkivarbete 2019 har arbetet med det fysiska arkivet ovanför bagarstugan i stort sett stått stilla. Målet för 2022 är att gå igenom och besluta vilka, av 20-talet register, som gillet fortsatt har resurser att uppdatera.

### Förslag till prioritering/uppdatering:

- Medlemsmatrikel & etiketteringsadresser
- Besöksstatistik i tabell och diagramform
- Donationer
- Aktivitets- och sommarprogram - om möjligt även i kalenderform på hemsidan
- Ev. fortsatt arkivering/registrering av historiska artiklar i tidningen S:t Olof

Kurser i e-arkivering i regi av Digitala Sörmland (ett samarbete mellan Arkiv Sörmland och Södermanlands och Sveriges hembygdsförbund) har legat nere men fortsätter säkert när pandemin är över.

Betr. Data fick vi en ny router för WIFI hösten 2020 i övervakningen på Bergströmska gården, då den relativt nya från 2018 hade lagt av.

Den nya arbetar på både 2,4 resp. 5,0 GHz och passordet är **stolof2020**. Vid anslutning kan

man se och välja den frekvens som ger bäst signal.

Den planerade investeringen i en ny modern dator skjuts på framtiden då berörda i styrelsen nyttjar sina privata.

### Ek. resultat 2021 och budget 2022

2021 års resultat blev + 17 780 kr mot en budgeterad förlust på 5 432 kr.

För år 2022 budgeteras en förlust på nästan 90 tkr pga. att vi beslutat köpa nya utemöbler och parasoller (60 tkr) samt delta i två bokprojekt om Husberget och Bäckstrands foto (20 + 20 = 40 tkr), vilket naturligtvis vår balansräkning tillåter.

### Verksamhetsplan för år 2022

Verksamhetsåret 2022 har inledningsvis påverkats av covidpandemin men styrelsen har gjort en prel. planering för verksamhetsåret:

#### Våren:

Hembygdsföreningen har under våren planerat för följande program och aktiviteter:

Två industrihistoriska aktiviteter planeras.

- Föredrag om fam. Zethelius fina arbeten i guld- och silversmide samt hur Adolf Zethelius och Samuel Owen bygger en kopia av Nybys Puddelugn & Mumblingshammare och ett nytt Plåtvalsverk – plats Kvarnen, Torshälla.
- Ovan föredrag följs upp av en utflykt till Surahammars järnbruksmuseum och avslutas med lunch och shopping på Skultuna Messingsbruk,
- Bergströmska gården håller öppet varje torsdag maj-september kl. 13-16.

#### Sommaren:

- 5 juni medverkar Gillet i Hembygdens helg. Konkret program redovisas senare.
- 6 juni firas nationaldagen som sedvanligt vid Östra torget med avmarsch till och program på Holmberget, kaffe på Bergströmska gården.
- Torsdagar i juli har Bergströmska gården kaffeverksamhet med underhållning. Se hemsidan.

- Vi planerar för allsång på Holmberget under juli och augusti - datum ännu ej klara.

Under sommaren kan gruppvisningar och stadsvandringar anordnas. Från augusti-oktober är gården öppen torsd. kl. 13-16.

### Hösten:

- Höstprogrammen startar 27 augusti med Torshälla Växtmarknad i mormorstäppan.
- Torshälla marknad hålls lördag 10 september.
- Utflykt till Hälleforsnäs, gjuterimuseet & Jürss mejeri och föredrag om Holmens historia i Kvarnen planeras av programkommittén "Industriella Umgänget"
- Historisk afton är inplanerad i oktober.
- Gillet medverkar också i kulturfestivalen (med konstrundan) i oktober.
- Gillet deltar givetvis också i Torshälla julmarknad i december.

Torshälla Hembygdsförening fortsätter under året att ytterligare se över lokaler och inredning i Bergströmska gården, ordna utställda föremål och exponera viktiga föremål, inklusive erhållna gåvor.

Under 2022 fortsätter styrelsen att bevaka frågor om Torshällas stadsbild och kulturhistoriska utveckling, typ ärenden rörande Holmbergets utveckling och användning och om stadens kulturmiljö.

Internt vill vi öka medlemsantalet till väl över 300 och vi vill knyta volontärer och intresserade närmare till styrelsen och arbetet i våra olika kommittéer. Gillets QR-kod ska finnas på allt externt material.

Eftersom all verksamhet inom S:t Olofs Gille bygger på frivilligt arbete hoppas styrelsen att fler blir intresserade och vill vara delaktiga.

Följande justering i stadgarna från år 1999 av namnen på de olika kommittéerna i §3 c) beslutades:

- Aktivitets-, Arkiv- & Data-, Fastighets- och Museikommittéerna
- Programkommittén "Industrihistoriska umgänget"
- Redaktionen S:t Olof, Hemsidan samt nya Bygdebånd\*

\*/nya Bygdebånd har fått namnet "Utforska platsen" på vår SHF-hemsida [www.hembygd.se/torshalla](http://www.hembygd.se/torshalla)

Den ny och omvalda Styrelsen för år 2022 – från vänster:



Mikael Nyman, Inga Lena Jansson, Tryggve Lundh, Birgitta Biderman, Kjell Jansson, Jan-Erik Kling, Barbro Gustafsson, Östen Belin och Benny Flodin

## S:t Olofs Gilles Programkommitté\*

### INDUSTRIHISTORISKT UMGÄNGE

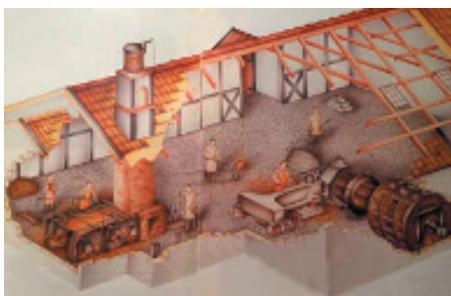
*Nästa utflykt går till Surahammar och Skultuna våren 2022*



*Surahammars bruksmuseum*

*Surahammars Bruk "grundades" av Axel Oxenstierna år 1637*

Vår plan är att åka till Surahammar någon dag i maj och besöka bruksmuseet med den gamla Puddelugnen och Mumblingshammaren som tillsammans med ett grovplåtvalsverk byggdes av Adolf Zethelius som en kopia av succén med bygget av Nyby Bruk mitten av 1800-talet – se sprängskiss nedan



Vi samlas vid Surahammars bruksmuseum och lär oss bl.a. om Adolf Zethelius köp och utbyggnad av Surahammars bruk och lite om hur Axel Oxenstierna påverkat industrihistorien i både Surahammar och Skultuna.



*Puddelugn & Mumblingshammare i museet*

Efter besöket i Sura åker vi till Skultuna Messingsbruk där vi kan shoppa i Flagship Store med tillhörande museum, Å-café samt Outletbutiker.

*Lunchen intas på Å-cafét i brukets vackraste lokaler.*



*Skultuna Messingsbruk 1873*



*Skultuna Messingsbruk grundades 1607 av Karl XI (med trolig hjälp av Axel Oxenstierna)*



## Bergströmska gårdens

Torshälla hembygdsmuseum, Bergströmska gård  
Vecka 27 t o m 309 öppet tisdagar

Torsdagar kaffeservering

*Ett utförligt program med underhållning  
hittar du på vår hemsida*

### Preliminärt Program:

#### Vårprogram

**Två industrihistoriska program** med föredrag om fam. Zethelius guld- & silver-smide och köpet av Surahammar bruk och bygget av en Nyby-kopia av bruket i Kronokvarnen den 15 maj kl. 15:00 och lite senare en uppföljning med ett besök i Surahammars bruksmuseum lördagen den 28 maj kl. 10:00 följt av lunch & shopping på Skultuna Messingsbruk.

#### 5 juni

**Hembygdens dag** med kaffeservering och underhållning på BG och guideade turer av BG och Rådhuset

#### 6 juni

**Nationaldagsfirande på HB med Kaffeservering efteråt på BG**

**Not: BG=Bergströmska gården  
HB=Holmberget**

**Fredag xx juli kl 18.00**

**Allsång på HB**

**7 juli, kl. 13-16**

**Kaffeservering. Underhållning  
Hervor**

**14 juli, kl 13 - 16**

**Kaffeservering. Underhållning  
Kalle Rapps trio**

**21 juli, kl. 13 - 16**

**Kaffeservering. Underhållning  
Tuna gitarrer**

**28 juli kl. 13-16**

**Kaffeservering. Underhållning Peter  
- Hans**

**Fredag xx juli kl. 18.00**

**Allsång på HB**

**Fredag xx augusti kl. 18.00**

**Allsång på HB**

**Växstugan är öppen under sommaren**



# sommarprogram 2022

Bergströmska gården, Lilla gatan 21  
Torsdagar och lördagar kl. 13-16

Spelning och underhållning

Underhållning och eventuella hantverk

[www.sanktolofsgille.se](http://www.sanktolofsgille.se)



## Vi planerar även 1–2 ggr ”Musik på Mormorstäppan”

*Fri entré - Ta gärna med egen stol och picknickkorg. Det går även att köpa fika.*

**Lördag 27 augusti, kl. 10-14**  
**Växtmarknad i Mormorstäppan**  
**Kaffeservering. Underhållning**  
**Göran Axelsson dragspel**

## Höstprogram (mycket prel.)

- Torshälla marknad 3 september
- Utflykt till Hälleforsnäs gjuterimuseum och Jürss mejeri
- Holmens historia från tidig medeltid till idag i kvarnen
- Besök på Eskilstuna stadsmuseum och Munkteilmuseet
- Kulturfestival & konstrunda 8/10
- Historisk afton i kyrkan
- Torshälla julmarknad

**Med reservation för ev. ändringar av programmet**

## Arrangörer:

- Torshälla hembygdsförening  
S:t Olofs Gille
- Eskilstuna kommun/kultur
- Torshälla församling
- Studieförb. Vuxenskolan Sörmland
- IOGT-NTO
- PRO & SPF
- Club Lions Torshälla
- Torshälla Finska Förening

*Upplysningar Bergströmska gården  
tel. 016-35 50 76*

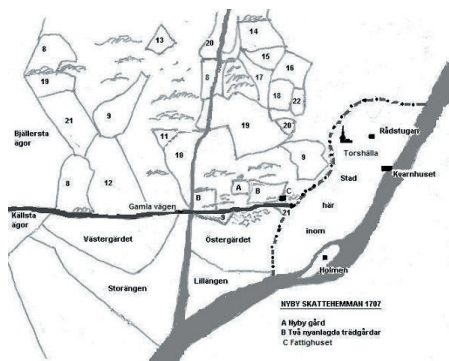


*Foto: Bernt Pettersson*

## Trädgårdsmästare och trädgårdar i Torshälla

På en karta från 1707 av skattehemmanet Nyby gård framgår att två nya trädgårdar är anlagda redan 1707.

De var belägna norr om nuvarande Folkestaleden. Ungefär längs nuvarande Järnväggsgatan och Valsmästargatan.



### Texten till kartan över Nyby skattehemman 1707

En del bokstäver o nummer finns inte med på den förenklade kartan. I stället har namnen satts ut direkt på kartan. Namnformerna har moderniserats.

**A** Nyby gård

**B** Två nyanlagda trädgårdar

**C** Fattighuset

Siffrorna 1–7 är inga beteckningar på åkermark utan anger jordmån.

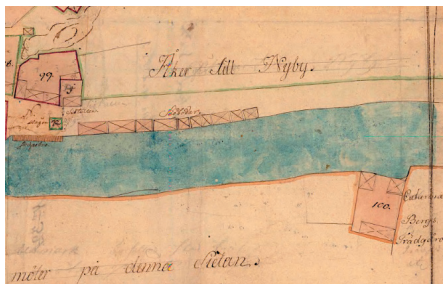
Vretar och hagar nr 8–31 finns beskrivna i S:t Olof Nr 3–2020 på sid. 12 i artikeln om "Nyby gårds ursprung" av Originalet från 1647 till 1707 års karta ovan, som jag förenklat och renritat, bifogas. Här ser man storleken på Nyby gårds ågor relativt den gamla staden Torshälla.

*Text av Thomas Gustafsson 2008*



Äldsta kartan över Nyby gård 1647

Det fanns anlagda trädgårdar i Torshälla på 1700-talet och framåt. En av dem var **Katarina Bergs trädgård**, som är utmärkt på Grafts karta från 1783. Byggmästare Malmberg, som ägde Krusgården och tegelbruket i slutet av 1800-talet har berättat att en stor mängd fruktträd fortfarande fanns kvar, som gav så mycket frukt att de åkte till Eskilstuna och saluförde frukten.



Notera nedre högra hörnet tomt 100 Krusgården och Katarina Bergs trädgård t. h. om gården på Grafts karta från 1783

Till Nyby bruk kom det en trädgårdsmästare **1851** då **Nils Elfström** bosatte sig i Nyby gård. I Nyby gård bodde det sedan

trädgårdsmästare fram till 1900-talet. Trädgårdsmästare **Olof Blomqvist** bodde där redan 1851, men flyttar 1852 till gård nr 57 i Torshälla.

1851 flyttar även trädgårdsmästare **Nils Norström** född 1816, in i Nyby gård och bor kvar till 1866. Sonen **Per Erik** född 1841 och trädgårdsmästare **Jonas Bolin** verkade vid Nyby från 1865.

1875 kommer trädgårdsmästare **Carl Wilhelm Elfström** född 1848 till Nyby och bosätter sig i Nyby gård.

I husförhållslängden för 1891–96 finns **Anders Petter Lindström** antecknad som trädgårdsmästare.

Dessa trädgårdsmästare var anställda av Nyby bruk. Utöver trädgården hade de säkert även ansvaret för skötseln av den vackra Nybyparken.

**Anders Petter Lindström** flyttar 1912 till gård Öster nr 134 tillsammans med dottern Elin född 1884, som var den omtyckta småskollärarinnan vid Holmens småskola och sonen Per född 1890 som hade utbildat sig till trädgårdsmästare. Per kom senare att driva trädgårdsrörelse på Öster, tills de nya hyreshusen började byggas på 1950–60-talen.

Som arrendatorer kom 1945 trädgårdsmästare **Nils Blidström** och hans bror **Axel Karlsson**, som arbetade vid Nyby bruk, att driva trädgården som handelsträdgård. Blidström född 1907 bosatte sig i en villa i Nybyparken. Sonen, Bengt-Olof, var då 14 år. I villan bodde även en dräng som jobbade i trädgården.

Längs nuvarande Järnvägsgatan 20 och 22, fanns stora hallon- och jordgubbsland som plockades av säsongsanställda.

Vid Nyby trädgård fanns 6 växthus på en ca 1 ha stor trädgårdstomt.



*Bild från Bygdeband*

Växthuset värmdes av en stor panncentral som vedeldades från början. Senare övergick man till olja. På tomten fanns över 500 drivbänkar. Bevattningen sköttes från en stor cistern som stod där Bruksgränd och Valsmästargatan möts. Vattnet pumpades upp från ett pumphus i Nybyån - se bild nedan.



Pumphuset finns fortfarande kvar och i funktion, liksom den stora jordkällare där olika produkter förvarades som idag syn bakom Valsmästargatan 12. Varje fredag salufördes produkterna året runt på Rådhusorget.

Under disponent Pagels tid på Nyby ansågs trädgårdsmästeri ligga utanför kärnverksamheten, varför trädgården upphörde. Viss del av marken uppläts därför till egnahemsbyggnationer.

Senare flyttar Nils Blidström till en nybyggd villa mitt emot Mormorstäppan

och övertar Knut Johanssons 4 växthus och bygger till ett växthus. Sonen Bengt-Olof öppnade blomsterhandel vid Östra torget 1958. Nils Blidström ville skaffa höns, men fick avslag. "Sanitär olägenhet". I granngården, Prästgården på andra sidan hagtornshäcken, gick det däremot bra att ha höns. Blidström tyckte nog att det var lite oräddvist.

1918 köpte **Ernst Herman Poon** Ekbackens jordbruksfastighet. 1920 styckade han av en stor del av gården till nytt boningshus och trädgård. Han startade Ekbackens Handelsträdgård 1920 i första hand som plantskola och frilandsodling.

I mitten av 1930-talet slutade Poon med trädgårdsrörelsen och ägnade sin tid åt Poons Förmedlingsbyrå i Eskilstuna.

Min familj umgicks med familjen Poon, som jag minns var det en mycket trevlig familj.

På en tomt nära den gamla stadsgränsen mot Torshälla hade tidigare nämnde trädgårds-mästare **Knut Johansson** sin handels-trädgård. När den startades vet jag inte, men jag vet att Georg Nyström fick ställa in sina stora krukor med agave över vintern i hans växthus från början av 1900-talet. "Trädgårds-Knut" var en välkänd Torshällaprofil, som på fredagarna ofta stod på Rådhusorget under många år och sålde sina produkter.

Jag minns att det på 1930-talet fanns en till ytan stor trädgård på norra sidan av Väsbyviken, i Mälarbaden, med många fruktträd, Jag tror att trädgårdsmästaren hette **Åkerlind**. Där ligger de nu bebyggda gatorna, Hebbes & Bergius väg.

Vid Gullängen på Norr fanns en mindre trädgård, som trädgårdsmästare **Eklund** brukade.



*Trädgårdsmästarebostaden i Nyby-parken*

Bakom Vårdcentralen vid Spånga, låg en villa som hette Oscarslund. som gjuteri-arbetaren **Oscar Säter** hade byggt 1923. Jämsides med sitt arbete anlade han den trädgård som han 1942 registrerar som handelsträdgård och driver i några år. Då bestod trädgården av två växthus och ett 100-tal drivbänkar. På friland odlade han jordgubbar, rotsaker och blommor. Produkterna salufördes i första hand i Eskilstuna och på Torshälla torg. Han var en mycket flitig man, som jag oftast såg i arbete i trädgården, när jag gick förbi till och från mitt hem i Haga.

Vid Frituna på Eskilstunavägen 15 bodde från år 1912 trädgårdsmästaren **Axel Löfgren**. Han drev trädgårdsrörelse till ca 1940. Huset låg nära Eskilstunavägen med trädgården utefter Kanalbanken. Trädgården utarrenderades i några år tills Gökstensskolan började byggas 1952.

Huset blev vaktmästarbostad för skolan, där Martin Pettersson var vaktmästare under många år. Löfgren hade två söner, Nils och





Erik. Erik var en av stadens brevbärare och en mycket omtyckt person.



Källaren till trädgårdsmästeriet

Alnö gård, som ägdes av Torshälla stad, hade sin pudrettstation där. Pudrett kallas blandningen av latrin och torv.

Den som skötte tömningen av alla torrdass i stan hette Edvard Larsson. Följaktligen fick han namnet "Skit-Lasse". Denne Edvard bodde där hyreshusen Edvardslund nu finns och har alltså namngett både dem och skolan.

Alnö arrenderades av trädgårdsmästare **Erik Lindqvist** från 1913. Hushållet

sköttes av Eriks mor Emma Lindqvist, född Borg. 1917 står hon som ägare till Alnö. På Alnö bedrevs enbart grönsaksodling. Den bördiga jorden kan ha sitt ursprung i pudretten. Emma Lindqvist dog 1938, 76 år gammal. Erik dog 1969, 81 år gammal, båda bodde då kvar vid Alnö gård.

I dag drivs Alnö gård av **Gert Hultqvist** med öppen gårdsbutik.

*Text & bilder*

*Bernt Pettersson med hjälp av*

*Bengt-Olof Blidström och Östen Belin*

### **Nyby Bruks Trädgård**

**ur Sveriges städer och samhällen  
jämte landsbygd – Sörmland 1949**

*Trädgården ägs 1945 av Nyby Bruks AB och arrenderas sedan 1945 av trädgårdsmästarna Nils Blidström & Axel Karlsson. Den omfattar c:a ett har mark samt 6 växthus med omkr. 600 kvm:s golvyta.*

*Trädgården är bortåt 70 år gammal och har för det mesta drivits i brukets regi med anställd trädgårdsmästare. Produkterna torgförs i Torshälla, men även en del partiförsäljning förekommer.*

*Trädgårdsmästare Nils Blidström är f. 1907 i Fogdö. Han har genomgått Experimentalfältets trädgårdsskola i Stockholm 1931–33 och varit anställd vid flera större trädgårdar. Trädgårdsmästare Axel Karlsson är f. 1911 i Fogdö. Han har tidigare varit anställd vid Nyby bruk.*

*Redigering*

*Benny Flodin*

## Birgerutmärkelsen 2021



*Birgermottagaren Lennart Törnblom flankeras av Torshälla stads nämnds ordf. Lars-Göran Karlsson (S) och Lillemor Nordh (C) 1:e vice ordf.*

Varje år delar Torshälla stads nämnd ut förtjänstpriset Birger. Priset, tidigare i form av en Birgerstatyett, delas ut som en avbildning av målningen av kung Birger Magnusson som gav Torshälla sina stadsrättigheter 1317. Originalmålningen har formgivits av konstnären och tidigare Torshällabon Per O Dahlberg.

Utmärkelsen går till en person som gjort en förtjänstfull insats för Torshällas bästa. Torshälla stads nämnds presidium fungerar som jury och allmänheten kan sända in förslag på mottagare.

Årets Birger delas normalt ut i samband med Torshälla marknad som dock varit inställt 2020 och 2021 på grund av coronapandemin.

Årets Birger 2021 tilldelas Lennart Törnblom. Han fick ta emot utmärkelsen tisdagen 14 september i samband med en av alla de promenader som han arrangerar för att motverka ensamhet i Torshälla.

### Juryns motivering:

Varje vecka under pandemin har Lennart bjudit in till gemensamma promenader – under parollen **Aldrig ensam i Torshälla**. Outtröttligt kämpar han för att skapa gemenskap och häva ensamheten för Torshällabor.

Förutom frisk luft och motion har promenaderna gett en ny samhörighet för många människor, i tider där risken för isolering varit stor, särskilt för äldre. Lennart har erbjudit gemenskap utan speciella krav och även lyckats entusiasmera företagare att sponsra med överraskningar.

Som ordförande för **SPF Seniorerna** är Lennart Törnblom en eldsjäl för Torshälla som med stort hjärta, uthållighet och stark tro på att samvaro gör livet bättre. Lennart gör en ovärderlig insats för Torshälla och Torshällaborerna. Med Lennart i sitt sällskap är man aldrig ensam!

*Torshälla stads nämnd gratulerar Lennart Törnblom till utmärkelsen!*

*Text och bild  
Eskilstuna kommuns hemsida  
och etunanytt.se*

*Redigering  
Benny Flodin*

**Torshälla  
Hembygdsmuseum  
S:t Olofs Gille  
Bergströmska gården**  
*Öppet varje torsdag maj-sep  
i juli även tisdag & lördag  
kl. 13.00 – 16.00*

Vi har böcker och olika  
skrifter till försäljning bl. a.:

*Nya Torshälla ABC*  
*TNHS historiska skrifter 1-9*  
*och Torshällas Tidslinje från*  
*Istid till Nutid*  
*Rekarnebygden i backspegeln*  
*Historiska skrifter om Torshälla*  
*Böcker om Marianne Ebeling*  
*och Harriet Ebeling*  
*Torshälla stenkärlsfabrik*

*S:t Olof utkommer med 4 Nr/år*  
*1. Ca 14 dgr efter Årsmötet i mars*  
*2. Före midsommar*  
*3. Efter Torshälla Marknad*  
*4. Före Jul med Årsmöteskallelse*

**UPPDATERING AV GILLET'S  
MEDLEMSREGISTER**

Styrelsen ber alla medlemmar i  
gillet med e-post och mobiltelefon  
att bekräfta dessa med svar till vår  
gärdeman  
[babbo90@telia.com](mailto:babbo90@telia.com)

**Torshälla Hembygdsförening  
S:t Olofs Gille**

**Styrelse:**

|                          |               |
|--------------------------|---------------|
| Tryggve Lundh, ålderman  | 076-340 74 15 |
| Birgitta Biderman        | 073-320 53 93 |
| vice ålderman            |               |
| Jan-Erik Kling, skrivare | 070-565 56 41 |
| Barbro Holmén-Gustafsson | 070-571 34 06 |
| Gärdeman                 |               |
| Östen Belin              | 076-833 21 23 |
| Benny Flodin, redaktion  | 070-656 54 54 |
| Mikael Nyman             | 073-447 93 12 |
| Suppleanter:             |               |
| Kjell Jansson            | 070-205 84 85 |
| Inga Lena Jansson        | 070-994 33 33 |

.....

Museikommittén: Styrelsen

**Fastighetskommittén:**

Mikael Nyman, Kjell Jansson

Aktivitetskommittén: Birgitta Biderman,  
Kjell Jansson & Inga-Lena Jansson

**Arkiv- & Datakommittén:**

Benny Flodin, Östen Belin  
(Björn Maxe konsult)

Redaktion S:t Olof, Hemsidan & Nya  
Bygdeband: Benny Flodin, Vakant

Programkommittén "Industrihistoriska  
Umgänget": Jan-Erik Kling & Benny Flodin

Bergströmska gården, Hembygdsmuseum  
Lilla gatan 12, TORSHÄLLA

Telefon 016-35 50 76 alt. 070-565 56 41

Medlemsavgift: 100: - enskild, 150: - familj  
Bankgiro: 5239-1901

Postadress: Torshälla Hembygdsförening  
S:t Olofs Gille, c/o Tryggve Lundh  
Klostergatan 9, 644 31 TORSHÄLLA

E-postadress: [info@sanktolofsgille.se](mailto:info@sanktolofsgille.se)  
Hemsida: [www.sanktolofsgille.se](http://www.sanktolofsgille.se)

## **Ett axplock av ägare och sortiment som tillverkats på Holmen**

*Ur jubileumsskriften HOLMENS 900-åriga historia – del 3*

*Forts. från S:t Olof nr 3–2021....*

1812 beslutar Bergskollegiet att Holms f.d. Bruk skulle läggas ner och smidesrättigheterna överflyttades till Nyhammars Bruk i Västmanland.

1821 sålde Schröder hela Holmenfallet för 2000 riksdaler till Kronan. Avsikten var att få bättre kontroll över de besvärliga regleringsförhållanden som antogs råda vid fallet.

Under 1820-talet går Holmengården genom flera olika händer och verksamheter. Först kom färgaren Lundmark och drällmakaren Ekenmark, som anlade en väverifabrik för tillverkning av dräll i en trevåningsbyggnad som dock inom kort brann ned.

1833 köps fastigheten av ryttmästare Rosenborg, som bygger en färgerifabrik som dock går i konkurs.

### **Adolf Zethelius och Nyby Bruk tar kontroll över fallen**

Då Kronan inte längre hade eget intresse av Holmenfallet överläts dispositionsrätten 1831 till brukspatronen vid Nyby

Bruk, Adolf Zethelius. I överlåtelsen ingick även dammbyggnaden och den före detta hammarsmedjan på östra sidan av fallet. Åren 1835–46 står Holmenanläggningen av allt att döma outnyttjad.

Nyby Bruks förvärv av Holmenfallet tillsammans med köpet 1828 av Kronokvarnen ingick i en väl uttänkt plan. Bruket ville ha fullständig kontroll över vattenregleringen till Nyby Bruk i Nybyån och på så sätt avhända sig alla eventuella konkurrenter till vattenrätten i Torshällaåns vattenflöde. Dessa omständigheter var också den främsta anledningen för Kronan att överlåta fallet till Zethelius ”då nu alla divergerande intressen” var samlade på en hand.

Holmenfastigheten är nu delad på Adolf Zethelius med dammen och den f.d. smedjan under Holmberget och Schröder på Holmen med f.d. järnbrukets fastigheter på östra sidan.

*Forts. följer i S:t Olof nr 2 - 2022*